

บทที่ ๒

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

เมื่อครูจะเริ่มการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรต้องทราบว่า ปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดเตรียม การวางแผนและการเลือกกิจกรรม ตรงตามจุดประสงค์และกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด

ปัจจัยที่กล่าวมานี้สามารถวิเคราะห์ได้ ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านหลักสูตร และด้านผู้สอน ดังนี้

ปัจจัยด้านผู้เรียน

ความแตกต่างของนักเรียนนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครูต้องคำนึงถึง เพื่อจะได้จัดเตรียมกิจกรรมที่สามารถรองรับรูปแบบการเรียนรู้ต่างๆ ของนักเรียน สาเหตุที่ทำให้บุคคลมีความแตกต่างกัน (ประตินันท์ อุปรมัย, ๒๕๔๕) มีดังนี้

ก. สาเหตุจากพันธุกรรม

ได้แก่ เชื้อชาติ เพศ อัตราความเจริญเติบโต ความบกพร่องทางกายหรือความสามารถพิเศษ ระดับสติปัญญา เอกลักษณะเฉพาะบุคคล

ข. สาเหตุจากสิ่งแวดล้อม

ได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์ ระบบสังคม สถานภาพและบทบาท การอบรมเลี้ยงดู ฐานะทางเศรษฐกิจ อาหาร การศึกษา ประสบการณ์เฉพาะบุคคล

การพิจารณาปัจจัยดังกล่าว สามารถพิจารณารายละเอียดได้ ดังนี้

๑. วัย

นักเรียนแต่ละวัยหรือแต่ละช่วงชั้นย่อมมีลักษณะนิสัย เจตคติและพฤติกรรมที่แสดงออกแตกต่างกัน การจัดกิจกรรมต้องคำนึงว่า เด็กแต่ละวัยนั้นมีลักษณะพัฒนาการทางร่างกาย ทางเชาวน์ปัญญา ทางบุคลิกภาพ และทางด้านอารมณ์และสังคมอย่างไร เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมได้สอดคล้องกับวัยของนักเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (สุรางค์ โค้วตระกูล, ๒๕๔๘)

๑.๑ เด็กวัยอนุบาล (อายุ ๓ – ๖ ปี)

พัฒนาการทางร่างกาย

ลักษณะพัฒนาการ	ลักษณะกิจกรรม
๑. ร่างกายเคลื่อนไหวได้ดี เดิน วิ่ง กระโดดได้คล่องแคล่ว ไม่อยู่นิ่ง	๑. จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้วิ่ง ปีนป่าย และกระโดด โดยครูสามารถดูแลอย่างทั่วถึง และจัด

<p>๒. กล้ามเนื้อใหญ่พัฒนาการก้าวหน้ากว่า กล้ามเนื้อย่อย</p> <p>๓. ความสัมพันธ์ระหว่างตากับมือยังไม่สมบูรณ์นัก</p> <p>๔. พัฒนาการทางร่างกายของเพศหญิงจะก้าวหน้ากว่าเพศชาย</p> <p>๕. อวัยวะบริเวณศีรษะของเด็กยังอ่อน</p>	<p>๒. หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อย่อย เช่น การจับดินสอ การผูกเชือก หรือการติดกระดุม เป็นต้น</p> <p>๓. หลีกเลี่ยงงานที่ต้องการความละเอียดประณีต ตัวหนังสือที่เขียนให้เด็กอ่านต้องเขียนตัวโต อ่านง่าย</p> <p>๔. หลีกเลี่ยงการแข่งขันเกี่ยวกับการใช้ทักษะกล้ามเนื้อระหว่างเด็กชายและเด็กหญิง</p> <p>๕. หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่อาจทำให้ศีรษะของเด็กปะทะกันหรือกระทบกับของแข็ง และอาจเตือนให้เด็กระมัดระวังตัว</p>
--	--

พัฒนาการทางเชาวน์ปัญญา

ลักษณะพัฒนาการ	ลักษณะกิจกรรม
<p>๑. สามารถใช้สัญลักษณ์แทนวัตถุสิ่งของและสถานที่ได้ สามารถอธิบายสิ่งต่างๆ และประสบการณ์ของตนได้</p> <p>๒. สามารถวาดภาพในใจ สร้างจินตนาการและการประดิษฐ์ แต่บางครั้งอาจไม่สามารถแยกความคิดคำนึงกับความจริงได้</p> <p>๓. มีความตั้งใจที่ละเรื่อง ยังไม่สามารถพิจารณาหลายเรื่องผสมกันได้</p> <p>๔. ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปรียบเทียบน้ำหนัก ปริมาตรและความยาวยังสับสน เด็กยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับความคงตัวของสสาร (Conservation) และความสามารถในการจัดลำดับ (Seriation)</p>	<p>๑. จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ถ่ายทอดประสบการณ์หรือเรื่องราวต่างๆ</p> <p>๒. ส่งเสริมให้เด็กใช้ความคิด สร้างเรื่องราว แต่งเรื่อง วาดภาพ และไม่ตำหนิหากเด็กพูดเรื่องที่เกิดจากการวาดฝัน แต่ควรช่วยอธิบายให้เด็กสามารถแยกเรื่องจริงออกจากเรื่องแต่ง</p> <p>๓. หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่มีหลายมโนทัศน์ (concept) หรือหลายเกณฑ์ปนกัน</p> <p>๔. คำนึงถึงเรื่องการรับรู้ของเด็กแต่ละคน เพราะเด็กวัยนี้ยังไม่รู้จักการใช้เหตุผล</p>

พัฒนาการทางบุคลิกภาพ

ลักษณะพัฒนาการ	ลักษณะกิจกรรม
<p>๑. มักยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ไม่เข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น</p> <p>๒. มีความคิดริเริ่ม ชอบทำกิจกรรมต่างๆ อย่างอิสระ</p> <p>๓. เรียนรู้พฤติกรรมจากการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรม</p>	<p>๑. ส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมวัย โดยครูคอยช่วยเหลือแนะนำ</p> <p>๒. จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสทางความคิด โดยครูคอยช่วยเหลือหรือสนับสนุนการทำกิจกรรม</p> <p>๓. จัดกิจกรรมที่让孩子ได้เรียนรู้จากต้นแบบที่ดี เช่น จากตัวแบบจริง จากการเล่านิทาน หรือจากการแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น</p>

พัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคม

ลักษณะพัฒนาการ	ลักษณะกิจกรรม
๑. อารมณ์เกิดขึ้นกะทันหัน เปลี่ยนแปลงง่าย และควบคุมไม่ได้ ๒. เกิดอารมณ์ในด้านลบ เช่น กลัว โกรธ อิจฉา วิดก เป็นต้น ๓. มักชอบเล่นคนเดียว และค่อยๆ เพิ่มปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ๔. พัฒนาการขึ้นอยู่กับการเล่นของครอบครัว	๑. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กมีความสุขและเบิกบาน ๒. หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่จะเกิดการกระทบระหว่างเพื่อน เช่น การแข่งขันเอาชนะ เป็นต้น ๓. ให้แรงเสริมระหว่างกิจกรรมด้วยการชมเชย เพื่อให้เด็กปรับตัวเข้ากับเพื่อนๆ ๔. สังเกตพฤติกรรม และให้ความรักความอบอุ่น

๑.๒ เด็กวัยประถมศึกษา (อายุ ๖ – ๑๒ ปี)

พัฒนาการทางร่างกาย

ลักษณะพัฒนาการ	ลักษณะกิจกรรม
๑. การเจริญเติบโตและการควบคุมกล้ามเนื้อใหญ่ และย่อยดีขึ้น โดยเด็กชายจะมีพัฒนาการดีกว่าเด็กหญิง ๒. การประสานระหว่างตากับมือดีขึ้น ๓. ร่วมกิจกรรมได้ครั้งละนานๆ และประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอยู่เสมอ	๑. จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ทักษะการเคลื่อนไหว แต่ต้องคอยป้องกันอุบัติเหตุ ๒. เพิ่มกิจกรรมที่ให้เด็กได้อ่าน เขียนและวาดรูป ๓. จัดหากิจกรรมที่เด็กสามารถทำเป็นประจำที่โรงเรียนได้

พัฒนาการทางเชาวน์ปัญญา

ลักษณะพัฒนาการ	ลักษณะกิจกรรม
๑. เด็กชายสามารถคิดเชิงเหตุผล รับรู้สิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ๒. สามารถพิจารณาเปรียบเทียบขนาด ปริมาตร สิ่งของโดยใช้เกณฑ์หลายเกณฑ์ ๓. มีความเข้าใจเกี่ยวกับการคงตัวของปริมาตร และน้ำหนักของสสาร ๔. มีพัฒนาการด้านภาษาและสัญลักษณ์ก้าวหน้า ๕. นับถือกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด	๑. จัดกิจกรรมหรือหัวข้อปัญหาที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกการคิดรวบยอดและการอธิบายเหตุผล ๒. เพิ่มการคิดแบบนามธรรม การจัดลำดับ การจัดหมวดหมู่สิ่งต่างๆ ๓. จัดกิจกรรมให้เด็กได้เห็นของจริง และการเปลี่ยนรูปร่างในลักษณะต่างๆ ๔. มีกิจกรรมเกี่ยวกับคำกลอนและสัญลักษณ์ ๕. ฝึกการคิดพิจารณาในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ

พัฒนาการทางบุคลิกภาพ

ลักษณะพัฒนาการ	ลักษณะกิจกรรม
๑. มักรวมกลุ่มเพศเดียวกัน ๒. มีมโนธรรม รู้ถูกผิดตามเกณฑ์ของผู้ใหญ่ ๓. ไม่อยู่เฉย มีความคล่องแคล่ว	๑. จัดกิจกรรมให้ช่วยเหลือกันในกลุ่มเพศเดียวกัน ๒. ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ๓. ให้ประกอบกิจกรรมอยู่เสมอ

๔. ต้องการความสำเร็จ เกิดปมด้อยเมื่อเกิดความล้มเหลว	๔. เปิดโอกาสให้พบความสำเร็จตามความสามารถของแต่ละบุคคล
๕. รู้สึกว่าตนเป็นคนดีเมื่อเรียนเก่ง และเป็นคนไม่ดีเมื่อเรียนอ่อน	๕. ปลูกฝังมโนทัศน์ให้เห็นว่า การประสบความสำเร็จจะเกิดความภูมิใจ แต่ความล้มเหลวสามารถพัฒนาขึ้นได้

พัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคม

ลักษณะพัฒนาการ	ลักษณะกิจกรรม
๑. มักกลัวสัตว์ ความมีด การถูกล้อ การสบตก โดยแสดงออกเป็นพฤติกรรมต่างๆ เช่น ซึม ไม่ตั้งใจเรียน หลับ ไม่อยู่นิ่ง เป็นต้น หรือแสดงพฤติกรรมที่ไม่ยอมรับของสังคม เช่น เมื่อโกรธก็ทำร้ายร่างกาย ตั้งสมญาหรือพูดถากถาง เป็นต้น	๑. จัดกิจกรรมให้เด็กได้เป็นตัวอย่างที่ดีในการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคม ไม่เสริมแรงโดยการลงโทษให้เจ็บกาย เช่น ให้แรงเสริมเวลาเด็กกระงับโกรธได้ เป็นต้น
๒. เต็มไปด้วยความร่าเริงเบิกบานจากการเล่น และจากการประสบความสำเร็จจากสิ่งที่ทำ	๒. ส่งเสริมให้เด็กได้ประสบความสำเร็จ และรู้ว่าตนมีสมรรถภาพ
๓. มักใช้เวลาส่วนมากอยู่กับเพื่อน เลียนแบบพฤติกรรมของเพื่อน	๓. จัดกิจกรรมให้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ให้เรียนรู้การให้ความร่วมมือ รู้จักให้และรับ เช่น ให้เพื่อนนักเรียนเป็นผู้ให้แรงเสริม หรือประเมินพฤติกรรมให้คำติชม เป็นต้น

๑.๓ เด็กวัยมัธยมศึกษาหรือวัยรุ่น (อายุ ๑๒ - ๑๘ ปี)

พัฒนาการทางร่างกาย

ลักษณะพัฒนาการ	ลักษณะกิจกรรม
๑. มีความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างรวดเร็ว โดยเด็กหญิงจะเริ่มต้นเร็วกว่าเด็กชาย	๑. หลีกเลี้ยงกิจกรรมที่ทำให้เด็กเห็นความแตกต่างทางร่างกายของแต่ละคน เช่น การเปรียบเทียบความสวยหล่อ เป็นต้น
๒. มีการเปลี่ยนแปลงในระบบฮอร์โมนและฮอร์โมนเพศ มีปัญหาการปรับตัวและมีความวิตกเรื่องเกี่ยวกับรูปร่างหน้าตา	๒. ฝึกการปรับตัว เรียนรู้การเป็นผู้นำและการยอมรับจากเพื่อน

พัฒนาการทางเชาวน์ปัญญา

ลักษณะพัฒนาการ	ลักษณะกิจกรรม
๑. สามารถคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ สนใจปรัชญาชีวิตและศาสนา ไขเหตุผลในการตัดสินใจ	๑. จัดกิจกรรมหรือนำประเด็นปัญหาท้าทายให้เด็กได้คิด ตัดสินใจ
๒. มีหลักการและเหตุผลของตนเองเกี่ยวกับความยุติธรรม ความเสมอภาคและมนุษยธรรม	๒. เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นตามเหตุผลของตน

พัฒนาการทางบุคลิกภาพ

ลักษณะพัฒนาการ	ลักษณะกิจกรรม
๑. สงสัยและสนใจเกี่ยวกับตนเอง	๑. ส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนในสังคมและความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม
๒. มีความคิดเป็นของตนเอง	

	๒. ฝึกแสดงความคิดของตนและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
--	---

พัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคม

ลักษณะพัฒนาการ	ลักษณะกิจกรรม
๑. ค่อนข้างรุนแรงและเปลี่ยนแปลงง่าย ๒. พัฒนาการทางอารมณ์สัมพันธ์กับพัฒนาการทางร่างกาย ๓. มีความต้องการใกล้ชิดผูกพันกับเพื่อน เริ่มจากเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ ๔. คบเพื่อนที่มีพฤติกรรม การใช้ภาษา การแต่งกาย ความเชื่อและค่านิยมเหมือนกัน	๑. จัดกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์ของตน ๒. เปิดโอกาสให้ได้ทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้บทบาทที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต

๒. ความพร้อมของผู้เรียน

นักเรียนแต่ละคน มีความพร้อมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ หรือควรได้รับการซ่อมเสริมส่วนใดหรือไม่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นความพร้อมของนักเรียนที่ครูควรพิจารณา มีดังนี้

๒.๑ ความพร้อมทางร่างกาย

ได้แก่ การมีสุขภาพดี อวัยวะทางด้านการฟัง การมอง การพูด การเขียนและการเคลื่อนไหวต่างๆ ใช้การได้ดี หรือหากเป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายด้านใดด้านหนึ่ง ครูก็ควรหากิจกรรมอื่นมารองรับ

๒.๒ ความพร้อมทางสมอง

ได้แก่ ความสามารถในการคิด เข้าใจและจดจำ สามารถสังเกต ชักถาม ลำดับเรื่องราว รวมถึงความสามารถในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ได้ หากครูพบนักเรียนที่ไม่มีความพร้อมด้านสมอง ครูอาจต้องปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เอื้อต่อขีดจำกัดของนักเรียน

๒.๓ ความพร้อมทางอารมณ์และสังคม

ได้แก่ ความมั่นคงของอารมณ์ การควบคุมตนเอง การมีสมาธิในการทำกิจกรรม รวมถึงการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่อครูและการร่วมงานกับเพื่อน ในบางครั้ง ปัญหาความไม่พร้อมทางด้านอารมณ์หรือสังคมนั้น อาจเกิดขึ้นแค่ชั่วคราว แต่บางครั้งเป็นปัญหาต่อเนื่อง ครูจึงต้องหมั่นสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน

๒.๔ ความพร้อมทางภาษา

ได้แก่ ความสนใจและความสามารถในการฟัง พูด ดู อ่านและเขียน ว่ามีมากน้อยเพียงใด นักเรียนใช้ภาษาในการสื่อสารได้ดีเหมาะสมกับวัยหรือไม่

๓. จำนวน

จำนวนผู้เรียนต่อห้องเรียนมีจำนวนเท่าไร และจำนวนนั้นๆ เหมาะสมกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รูปแบบใดบ้าง การจัดกิจกรรมให้ได้ผลดีนั้น นักเรียนควรจะมีโอกาสร่วมกิจกรรมหรือเกิดการเรียนรู้เป็นรายบุคคล ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่า ยิ่งนักเรียนน้อยเท่าไรยิ่งดี เพราะถึงแม้นักเรียนจะมีมาก แต่ถ้าครูสามารถจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติหรือเข้า

ร่วมอย่างทั่วถึง การจัดกิจกรรมครั้งนั้นก็ประสบความสำเร็จได้ จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนมีหลายลักษณะ ดังนี้

๓.๑ จำนวน ๕๐ คนขึ้นไป

ถือว่าเป็นห้องเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมาก โดยเฉพาะในเมืองหลวงหรือในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนในช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑ – ม.๓)

๓.๒ จำนวน ๓๕ – ๕๐ คน

ถือว่าเป็นห้องเรียนที่มีจำนวนนักเรียนค่อนข้างมาก แม้ว่าจำนวนดังกล่าวนี้จะเป็นการจัดห้องเรียนของโรงเรียนส่วนใหญ่ก็ตาม (ดังข้อมูลตารางแสดงค่าเฉลี่ยจำนวนนักเรียนต่อห้องเรียน)

๓.๓ จำนวน ๑๕ – ๓๕ คน

ถือว่าเป็นห้องเรียนที่มีจำนวนนักเรียนปานกลาง การจัดห้องเรียนที่มีนักเรียนขนาดนี้มักจะเป็นชั้นเรียนของเด็กเล็ก (ช่วงชั้นที่ ๑) หรือไม่กี่เด็กโต (ช่วงชั้นที่ ๔)

๓.๔ จำนวนต่ำกว่า ๑๕ คน

ถือว่าเป็นห้องเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อย อาจพบในโรงเรียนบางแห่ง หรือบางชั้นเรียน เช่น นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือในรายวิชาเลือก หรือในคาบเรียนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นต้น

ตารางแสดงค่าเฉลี่ยจำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนในปี พ.ศ. ๒๕๔๒

ดัชนี	ค่าเฉลี่ย	กรุงเทพฯ	ปริมณฑล	ภาค	ภาค	ภาค	ภาคตะวันออก	ภาคเหนือ	ภาคใต้
จำนวนนักเรียนต่อครู	๒๐.๒๐	๑๙.๐๕	๒๐.๓๗	๑๙.๐๓	๒๐.๙๒	๑๙.๒๙	๒๑.๔๐	๑๙.๙๔	๒๐.๖๙
จำนวนนักเรียนต่อ	๓๕.๑๑	๔๕.๒๖	๔๓.๐๖	๓๐.๙๖	๓๙.๗๒	๓๓.๔๙	๓๔.๔๐	๓๑.๔๙	๓๖.๙๕

ที่มา : Human Development Report ๑๙๙๙ (Thailand) , UNDP.

นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้เป็นรายบุคคลได้นั้น ก็ต่อเมื่อครูได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนแต่ละคนได้ปฏิบัติอย่างทั่วถึงกัน แต่ในบางโอกาส เช่น ระยะเวลาเรียนมีจำกัด สื่อไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน หรือครูต้องการให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าง ครูอาจเลือกกิจกรรมที่นักเรียนจะได้มีโอกาสสื่อสารหรือมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เช่น กิจกรรมคู่ กิจกรรมกลุ่มย่อย เป็นต้น เมื่อครูพบว่า จำนวนนักเรียนในห้องมีมาก และหากต้องทำกิจกรรมเดี่ยวหรือกิจกรรมคู่ ครูอาจมีเวลาสังเกตพฤติกรรมหรือประเมินผลกิจกรรมนั้นได้ช้า การจัดกิจกรรมก็ต้องปรับเปลี่ยนเป็นกิจกรรมกลุ่ม โดยอาจเป็นกิจกรรมของทั้งห้องเรียน หรือกิจกรรมกลุ่มใหญ่ที่แบ่งเป็นกลุ่มย่อยอีก อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมกลุ่มบ่อยครั้ง อาจทำให้นักเรียนขาดการพัฒนาความสามารถของเฉพาะตนได้ถ้าครูดูแลไม่ทั่วถึง

๔. เพศ

ผู้เรียนเป็นเพศใด เพศของนักเรียนมีผลต่อการรับรู้และการแสดงออกในรูปแบบใดบ้าง ลักษณะเด่นของนักเรียนแต่ละเพศ มีดังนี้

๔.๑ เพศชาย

นักเรียนชายมีลักษณะการเป็นผู้นำ ส่วนใหญ่มักชอบการแข่งขันอย่างเปิดเผย สามารถทำกิจกรรมที่ร่างกายได้เคลื่อนไหว เมื่อนักเรียนชายรวมกลุ่มกัน มักจะมีผู้นำหลายคน แต่ผู้ลงมือปฏิบัติอาจจะมีน้อย การปฏิบัติกิจกรรมของกลุ่มนักเรียนชายมักไม่เป็นไปตามขั้นตอน ผลงานมักจะเสร็จเร็ว หากกลุ่มของนักเรียนชายมีนักเรียนหญิงร่วมด้วย นักเรียนหญิงนั้นจะถูกจับตามอง ถ้ามีความสามารถโดดเด่นมักถูกผลักรบหรือบทบาทการทำกิจกรรมให้ แต่ถ้าไม่มีปากมีเสียงก็就会被มองข้ามและต้องคอยรับฟังหรือรับคำสั่งเท่านั้น

๔.๒ เพศหญิง

นักเรียนหญิงมักใช้ความคิดมากกว่าการเคลื่อนไหวร่างกาย ชอบการอยู่ร่วมกันมากกว่าการทำงานกับเพื่อนต่างเพศ การทำงานจะเป็นขั้นตอนและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ หากกลุ่มนักเรียนหญิงมีนักเรียนชายมาเข้าร่วม นักเรียนชายที่แสดงบทบาทผู้นำเกินไป การทำกิจกรรมมักไม่ราบรื่น แต่นักเรียนชายที่เรียบร้อยและเป็นผู้ตามที่ดีมักได้รับการยอมรับจากกลุ่มมากกว่า

โดยส่วนใหญ่ นักเรียนหญิงจะมีความสามารถความถนัดและทักษะทางภาษาสูงกว่านักเรียนชายในวัยเดียวกัน นักเรียนหญิงมักใช้ถ้อยคำที่สละสลวย ใช้ประโยคที่ยาวกว่าและเหมาะสมกว่านักเรียนชาย นักเรียนชายมักไม่ชอบพูด แต่จะคิดได้ลึกซึ้งกว่านักเรียนหญิง (สุจริต เพ็ชรชอบและสายใจ อินทรมพรรณ์, ๒๕๓๘)

๔.๓ อื่น ๆ

ในที่นี้ หมายถึงนักเรียนที่มีพฤติกรรมแสดงออกทางเพศเบี่ยงเบนไปจากสังคมนั้น มักเป็นที่สนใจหรือได้รับมอบหมายจากกลุ่มให้แสดงบทบาทหน้าที่ต่างๆ นักเรียนกลุ่มนี้มักมีความสามารถอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างในการทำกิจกรรมต่างๆ และมักสามารถเข้ากลุ่มได้ทั้งกลุ่มนักเรียนชายหรือนักเรียนหญิง แต่ส่วนใหญ่จะสนิทสนมกับกลุ่มเพศตรงข้ามกับตนเองมากกว่า แม้นักเรียนส่วนใหญ่จะชอบทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนเพศเดียวกัน แต่การจัดกิจกรรมแต่ละครั้งนั้น ครูควรให้นักเรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกับเพศเดียวกันและกับเพื่อนต่างเพศด้วย หรือมีการแข่งขันระหว่างกลุ่มที่ตนเองเลือก กับกลุ่มที่ตนเองไม่ได้เลือกด้วย เพื่อช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้การปฏิบัติตน และรู้จักการปรับตัวเมื่อทำงานร่วมกับผู้อื่น

๕. บุคลิกภาพ

ในที่นี้ หมายถึง ความแตกต่างในด้านบุคลิกภาพ ความสามารถ ความถนัด ความสนใจและความต้องการของนักเรียน ซึ่งจะมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดในการเรียนรู้ ครูต้องคอยสังเกตว่านักเรียนแต่ละคนมีอุปนิสัยในการเรียนรู้อย่างไร อุปนิสัยใดควรส่งเสริม เพิ่มเติม

หรืออุปนิสัยใดควรปรับปรุงหรือไม่ ลักษณะเฉพาะซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของบุคคลอื่นทำให้แต่ละคนมีความแตกต่างกัน (Thomas, et al., ๑๙๖๘) มีดังนี้

๕.๑ ด้านความสนใจต่อการทำงาน

บางคนชอบการเคลื่อนไหว เคลื่อนที่ บางคนไม่ชอบออกแรง

๕.๒ ด้านการทำงานของร่างกาย

บางคนใช้วิธีต่างๆ ได้คล่องแคล่ว บางคนติดขัดเชิงซ้ำ

๕.๓ ด้านความสนใจต่อการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ

บางคนชอบผจญภัย บางคนไม่ชอบเรื่องทำทายเป็นหรือพยายามหลีกเลี่ยง

๕.๔ ด้านการปรับตัว

บางคนปรับตัวต่อบุคคลหรือสถานการณ์ต่างๆ ได้เร็ว บางคนต้องใช้เวลา

๕.๕ ด้านความไวต่อการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

บางคนรับรู้และมีปฏิกิริยาโต้ตอบต่อสิ่งเร้าได้เร็ว บางคนตอบสนองช้า

๕.๖ ด้านความเข้มของการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

บางคนตอบสนองต่อสิ่งเร้าน้อย บางคนตอบสนองรุนแรง

๕.๗ ด้านอารมณ์

บางคนหงุดหงิดง่าย ใจร้อน บางคนใจเย็น พิถีพิถัน

๕.๘ ด้านช่วงเวลาของความสนใจต่อสิ่งต่าง ๆ

บางคนมีสมาธิและสนใจกิจกรรมได้นาน บางคนต้องพักเป็นระยะๆ

๕.๙ ด้านระดับความไขว่เขวของความสนใจ

บางคนหันเหความสนใจได้ง่าย บางคนมีสมาธิแน่วแน่

การสำรวจและสังเกตปัจจัยด้านผู้เรียนเหล่านี้ จะทำให้ครูวางแผนการจัดกิจกรรมได้ตรงตามธรรมชาติของนักเรียนยิ่งขึ้น คือสามารถเลือกและจัดกิจกรรมได้ตรงกับพัฒนาการความสามารถ และความสนใจของนักเรียน

ปัจจัยด้านหลักสูตร

การจัดหลักสูตรในแต่ละมาตรฐานและแต่ละช่วงชั้น จะเป็นปัจจัยกำหนดลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๔ มีดังนี้

สาระที่ ๑ : การอ่าน

มาตรฐาน ท ๑.๑ : ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจ แก้ ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ ๒ : การเขียน

มาตรฐาน ท ๒.๑ : ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความและเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงาน ข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษา ค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ ๓ : การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท ๓.๑ : สามารถเลือกฟัง และดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ ๔ : หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท ๔.๑ : เข้าใจธรรมชาติของภาษา และหลักภาษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท ๔.๒ : สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และชีวิตประจำวัน

สาระที่ ๕ : วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท ๕.๑ : เข้าใจ และแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย อย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

สาระเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในแต่ละด้าน ครูจะต้องจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชาและให้ตรงกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่กำหนดขึ้น

ปัจจัยด้านผู้สอน

กิจกรรมการเรียนการสอนจะออกมาในรูปแบบใด หรือจะจัดกิจกรรมใด ตัวครูจะเป็นผู้กำหนดและออกแบบ โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

๑. ความรู้และความสามารถของครู

ครูที่มีความรู้กว้างก็สามารถเลือกกิจกรรมได้หลากหลาย หรือกิจกรรมที่ต้องอาศัยความสามารถบางอย่าง ถ้าครูที่มีความสามารถด้านนั้นๆ ก็อาจแสดงความสามารถเอง แทนการตัดกิจกรรมนั้น หรือเชิญผู้อื่นมาแทน

ตัวอย่างเช่น ครูที่มีความรู้หรือความสามารถด้านร้องเพลงพื้นบ้าน อาจจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกซ้อมและจัดการแสดงเพลงพื้นบ้านภายในโรงเรียน ส่วนครูที่ไม่ถนัดด้านนี้อาจให้นักเรียนชมวีดิทัศน์การแสดงเพลงพื้นบ้าน เป็นต้น

๒. ความพร้อมของครูและสถานศึกษา

สถานศึกษาที่มีความพร้อมด้านแหล่งการเรียนรู้ หรือครูที่มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนอย่างพร้อมสรรพ ก็จะทำให้สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างราบรื่น

ตัวอย่างเช่น โรงเรียนที่มีห้องปฏิบัติการทางภาษา ครูอาจจัดกิจกรรมแสดงละครในห้องปฏิบัติการ ส่วนโรงเรียนที่ไม่มีห้องปฏิบัติการเฉพาะหรือไม่มีพื้นที่เพียงพอ ครูอาจให้แสดงบทบาทสมมุติหน้าชั้นเรียน

หรือ ครูวางแผนว่า การพานักเรียนไปทัศนศึกษาจะเป็นการจัดประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน แต่ทางโรงเรียนไม่มีงบประมาณหรือไม่มีความพร้อมด้านบุคลากรที่จะควบคุมดูแล กิจกรรมดังกล่าวอาจไม่เกิดขึ้น หรือจัดเป็นกิจกรรมอื่นแทน เป็นต้น

๓. ความต้องการของครูหรือของครูกับนักเรียน

บางเนื้อหาอาจจัดกิจกรรมได้หลายรูปแบบ หรือหลายทิศทาง ขึ้นอยู่กับการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของครู หรือขึ้นอยู่กับการตกลงร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียนในคราวนั้น

ตัวอย่างเช่น ครูจัดกิจกรรมการโต้วาทีภายในชั้นเรียน แต่เพื่อให้นักเรียนมีประสบการณ์มากขึ้น หรือนักเรียนอยากแสดงบทบาทและความสามารถมากขึ้น ครูอาจจัดกิจกรรมการแข่งขันการโต้วาทีระหว่างห้องเรียน เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ตัวของครูเองเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูที่มีความรู้ ความสามารถหรือมีความพร้อมก็ย่อมจัดเตรียมหรือคิดสร้างสรรค์กิจกรรมได้ดีกว่าครูที่ไม่มีความสามารถหรือความพร้อม ดังนั้น ตัวครูจึงควรสำรวจและพัฒนาให้ตนเองมีคุณลักษณะและความสามารถในด้านต่างๆ ดังนี้

๑. มีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่จะสอน

คือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ เนื้อหาวิชาภาษาไทยอย่างแม่นยำและลึกซึ้ง รู้ถึงแหล่งการเรียนรู้ของความรู้ต่างๆ รวมถึงมีความรู้รอบตัวที่เกี่ยวข้องกับหลักการใช้ภาษา วรรณคดีและวรรณกรรมไทย ความรู้ของครูจะทำให้ครูสามารถจัดกิจกรรมได้สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชา และยังทำให้ครูมีความมั่นใจในการสอนอีกด้วย

๒. มีความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

คือ มีความรู้เกี่ยวกับรูปแบบต่างๆ ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รู้จักสื่อการเรียนรู้อุปกรณ์ต่างๆ อันจะทำให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลได้หลากหลาย ทั้งยังสามารถประยุกต์สิ่งรอบตัวหรือสิ่งที่มีอยู่แล้วมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน หรือนำมาใช้จัดเป็นกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ในกรณีที่กิจกรรมที่จัดเตรียมไว้แต่แรกเกิดอุปสรรค ครูก็จะสามารถปรับเปลี่ยนไปจัดเป็นกิจกรรมอื่นที่ยังทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตรงกับจุดประสงค์แต่เดิมหรือใกล้เคียงกับจุดประสงค์เดิมได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย

๓. มีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนการสอน

คือ มีความรู้และสามารถประยุกต์ใช้จิตวิทยาการเรียนการสอนได้ เพราะการดำเนินการจัดเตรียมหรือแม่แต่ระหว่างการดำเนินกิจกรรม ครูจะต้องเข้าใจถึงจิตใจของผู้เรียน เข้าใจถึงธรรมชาติของมนุษย์เมื่อได้รับการกระตุ้นหรือได้รับสิ่งเร้าแบบต่างๆ จึงจะทำให้ครู ออกแบบกิจกรรมได้น่าสนใจและเหมาะสม จิตวิทยาเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ครูควรรู้ศึกษา (ประติพันธ์ อูปรมัย, ๒๕๔๕) มีดังนี้

๓.๑ จิตวิทยาที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียน

เพื่อวินิจฉัยผู้เรียนว่า มีลักษณะหรือมีภูมิหลังอย่างไร ครูจะได้กำหนด วัตถุประสงค์ เนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม จิตวิทยาในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียนนี้ ได้แก่

- ความสนใจ
- การปรับตัวและสุขภาพจิต
- ธรรมชาติของการจำและการลืม
- ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์
- ธรรมชาติของการรับรู้ การคิด และการตัดสินใจ
- การทำงานของร่างกายที่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรม
- ความแตกต่างและสาเหตุของความแตกต่างระหว่างบุคคล
- ปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนักเรียน
- พัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ภาษาและบุคลิกภาพ

๓.๒ จิตวิทยาที่เกี่ยวกับการจัดและการดำเนินการเรียนการสอน

เพื่อให้ครูรู้วิธีการสร้างบรรยากาศของชั้นเรียน สามารถใช้เทคนิคการสอนและ สื่อการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหาและตัวผู้เรียน การจัดกิจกรรมก็จะส่งเสริมการ เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถบริหารชั้นเรียนให้ดำเนินไปได้ด้วยดี จิตวิทยาในส่วนนี้ ได้แก่

- แรงจูงใจ
- ทักษะการสอน
- การเรียนรู้และการเกิดการเรียนรู้
- ทฤษฎีการสอนหรือรูปแบบการสอน
- การปรับพฤติกรรมนักเรียนและการบริหารชั้นเรียน
- ปัจจัยทางจิตวิทยาของครูที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนักเรียน
- อิทธิพลของทัศนคติและค่านิยมที่มีผลต่อพฤติกรรมนักเรียน
- ปัจจัยที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอน

๓.๓ จิตวิทยาที่เกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนการสอน

เพื่อให้ครูสามารถประเมินผลการเรียนของนักเรียนได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และยังเป็น การประเมินผลการจัดกิจกรรมของครู เพื่อนำไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมต่อไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอีกด้วย จิตวิทยาในสวนนี้ ได้แก่

- หลักการวัดและการประเมินผล
- วิธีสร้างแบบทดสอบ
- สถิติและการแปลความหมาย

๔. มีทักษะและบุคลิกภาพของครูภาษาไทย

ตัวครู ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้หรือไม่ นักเรียนมักจะมีทัศนคติต่อวิชาที่เรียนโดยผ่านตัวครูเป็นสำคัญ ทักษะและบุคลิกของครูที่สำคัญ (ศรีสุตา จริยากุล, ๒๕๔๕) มีดังนี้

๔.๑ การใช้กิริยาท่าทางประกอบการสอน

ท่าทางของครูซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพของครูขณะดำเนินกิจกรรมจะ ช่วยดึงดูดความสนใจ และเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมนักเรียน ได้แก่

- การเคลื่อนไหวเพื่อเปลี่ยนอิริยาบถ การหยุดนิ่งเพื่อรอจังหวะ
- การใช้มือและแขน ให้สอดคล้องกับการอธิบาย
- การแสดงสีหน้าและสายตา เพื่อเสริมคำพูดหรือเพื่อสื่อความหมาย
- การทรงตัวและการวางท่าทาง ให้นักเรียนรู้สึกผ่อนคลาย
- การแต่งกายที่เรียบร้อยเหมาะสม

๔.๒ การใช้วาจาและน้ำเสียง

นอกจากจะต้องออกเสียงให้ชัดเจนถูกต้องและใช้ถ้อยคำให้ถูกต้องเหมาะสม แล้ว ครูควรฝึกใช้น้ำเสียงที่ไพเราะและฝึกการใช้ภาษาการถ่ายทอดความรู้ให้สื่อความหมาย ชัดเจน ได้แก่

- การพูดด้วยน้ำเสียงเป็นธรรมชาติ
- การพูดด้วยระดับเสียงที่ตั้งพอให้นักเรียนทั้งห้องได้ยินชัดเจน
- การพูดชัดถ้อยชัดคำ โดยเฉพาะการออกเสียงคำควบกล้ำ
- การพูดด้วยอัตราเร็วเหมาะสมกับเรื่อง และไม่เร็วหรือช้าเกินไป
- การพูดโดยใช้น้ำเสียงและจังหวะการพูดที่เน้นประเด็นสำคัญ

๔.๓ การใช้คำถาม

ครูต้องศึกษาการตั้งคำถามรูปแบบต่างๆ ตั้งแต่คำถามง่ายๆ จนถึงคำถามที่ ซับซ้อนหรือที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพื่อจะได้เลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม ได้แก่

- คำถามที่ใช้ความคิดพื้นฐาน เช่น ถามความจำ ถามการสังเกต เป็นต้น
- คำถามเพื่อการคิดค้น เช่น ถามความเข้าใจ การนำไปใช้ การเปรียบเทียบ การถามเหตุและผล การถามเพื่อสรุปหลักการ เป็นต้น

- คำถามเพื่อขยายความคิด เช่น ถามเชิงคาดคะเน ถามเพื่อการวางแผน ถามเพื่อให้วิจารณ์ ถามเพื่อประเมินค่า เป็นต้น

๔.๔ การเสริมกำลังใจ

เป็นกลวิธีที่ทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจในตัวเอง กระตุ้นความสนใจให้ร่วมกิจกรรม หรือให้นักเรียนทราบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตน เช่น การกล่าวชมเชย การยิ้ม การพยักหน้า การปรบมือ การให้รางวัล เป็นต้น

๔.๕ การใช้สื่อการสอน

เป็นการเปลี่ยนความรู้ที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม และยังเป็น การส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ เห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหายิ่งขึ้น ครูอาจใช้สื่อการสอนที่หลากหลายช่วยในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดความน่าสนใจและเกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้มากที่สุด

๔.๖ การอธิบาย

การอธิบายที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจได้รวดเร็ว และแม่นยำ ซึ่งมีหลักการอธิบายดังนี้

- จัดลำดับและวางโครงเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ
- คำหนึ่งถึงการใช้ระดับเสียง การเว้นระยะ ความเร็วของการอธิบาย
- ใช้ภาษาในการอธิบายที่เหมาะสมกับนักเรียน
- มีบุคลิกดี มีความรู้และความเชื่อมั่นในเรื่องที่อธิบาย

๕. รับผิดชอบต่อหน้าที่ของครู

บทบาทและหน้าที่ของครูต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๕) มีดังนี้

(๑) ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยร่วมกับคณะครูในหมวดวิชา โดยทำหน้าที่ ๔ ประการ คือ พัฒนาหลักสูตร ใช้หลักสูตร วิจัยและประเมินผล และการปรับหลักสูตร

- (๒) จัดบรรยากาศและกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข
- (๓) จัดสภาพห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้
- (๔) จัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้ส่งเสริมการเรียนรู้

๖. มีจรรยาบรรณครู

ครูที่ดี คือประพฤติดีและคิดดี เมื่อนักเรียนได้ร่วมกิจกรรม ก็จะซึมซับและรับทราบถึงความปรารถนาดีของครู นักเรียนจะวางใจ เชื่อใจและภูมิใจที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมอันเกิดจากความดีของครู จรรยาบรรณครูตามแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. ๒๕๓๙ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, ๒๕๔๑) มีดังนี้

- (๑) ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า
- (๒) ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้แก่ศิษย์ อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- (๓) ครูต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ
- (๔) ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์
- (๕) ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช้ศิษย์กระทำการใดๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ
- (๖) ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิชาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอยู่เสมอ
- (๗) ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครูและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู
- (๘) ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์
- (๙) ครูพึงประพฤติปฏิบัติตน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

นอกจากปัจจัยสำคัญทั้งสามด้านข้างต้นแล้ว ยังมีปัจจัยรองอื่นๆ ที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอีก ได้แก่ ความพร้อมทางด้านบุคลากร เครื่องมือและสถานที่ การสนับสนุนของผู้บริหาร ความร่วมมือของผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาอื่น (ในกรณีบูรณาการระหว่างวิชา) เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้การจัดกิจกรรมของครูเป็นไปอย่างราบรื่น และตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการ อย่างไรก็ดี หากเกิดปัญหาหรืออุปสรรคในการจัดหรือวางแผนกิจกรรม ครูควรรักษาปัจจัยที่สำคัญที่สุดไว้ก่อน นั่นคือ ตัวนักเรียน การยึดหลักเช่นนี้จะทำให้ครูมีจุดยืนและมีเป้าหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง

กิจกรรมท้ายบท

๑. ให้ท่านพิจารณาตัวท่าน เพื่อนสนิทของท่าน และเพื่อนส่วนใหญ่ของท่าน แล้วกรอกรายละเอียดตามลักษณะต่อไปนี้

	ตัวท่าน	เพื่อนสนิทของท่าน	เพื่อนส่วนใหญ่
ก. วัย			
ข. เพศ			
ค. สุขภาพ			

ง. วิชาที่ถนัด			
จ. เรื่องที่สนใจ			
ฉ. จำนวนเพื่อน			
ช. ความสามารถพิเศษ			
ซ. บุคลิกหรือนิสัยที่ดี			
ฅ. บุคลิกหรือนิสัยที่ไม่ดี			
ญ. ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทย			
ฎ. ความสามารถด้านการพูด			
ฏ. ความสามารถด้านการฟัง			
ฐ. ความสามารถด้านการอ่าน			
ฑ. ความสามารถด้านการเขียน			

จากนั้น ให้สังเกตคำตอบที่กรอกในข้อ ๑. แล้วพิจารณาตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. ท่านสามารถกรอกรายละเอียดได้ทุกช่องหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ข. รายละเอียดใดกรอกได้ง่ายหรือยากกว่ากัน ท่านคิดว่า เป็นเพราะสาเหตุใด
- ค. ข้อมูลใดสามารถเปลี่ยนแปลงได้และข้อมูลใดไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เพราะเหตุใด
- ง. ข้อมูลในช่อง “ตัวท่าน” เหมือนหรือต่างกับข้อมูลในช่อง “เพื่อนสนิทของท่าน”
- จ. ข้อมูลในช่อง “ตัวท่าน” เหมือนหรือต่างกับข้อมูลในช่อง “เพื่อนส่วนใหญ่”
- ฉ. ข้อมูลในตารางข้างต้น เหมือนหรือต่างกับ ข้อมูลในตารางของเพื่อนคนอื่น
- ช. ท่านได้รับประโยชน์ใดจากกิจกรรมนี้

๒. คุณลักษณะของครูภาษาไทยต่อไปนี้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๕) ตรงกับหัวข้อใดใน เนื้อหาบทเรียนหัวข้อ “ปัจจัยด้านผู้สอน”

- (๑) มีความรู้ความเข้าใจในการจัดหลักสูตรโดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
.....
- (๒) มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาภาษาไทยเป็นอย่างดี
.....
- (๓) ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้ดี เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น
.....
- (๔) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
.....

(๕) เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ

(๖) มีความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนภาษาไทยหลายรูปแบบ ตามหลักการวัดผลและประเมินผล

(๗) มีความรู้ความเข้าใจด้านจิตวิทยา เข้าใจลักษณะธรรมชาติและความต้องการของนักเรียนเป็นอย่างดี

(๘) มีคุณลักษณะของครูดีที่นักเรียนพึงประสงค์ ได้แก่ ใจดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีอารมณ์ขัน พุดจาไพเราะ มีเมตตา อดทน ขยัน เอาใจใส่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง มีเวลาให้ผู้เรียนเข้าพบและปรึกษาหารือ มีความเป็นมิตร มีความยุติธรรมใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน และไวต่อความคิด ความรู้สึกของผู้เรียนและมีคุณธรรม

(๙) เป็นแบบอย่างที่ดีด้านความประพฤติ และมีบุคลิกภาพที่สง่างาม